

Dissabte 26 de febrer de 2005, Aula 1.3 UB

Seminari 75

Família, escola i comunitat: la formació dels valors i les actituds democràtiques

Ignasi Vila, professor de la Universitat de Girona

Ponència

Més enllà del paper de la família i de la comunitat en l'educació, l'escola té un paper específic i únic que no pot ser substituït per cap altre agent.

L'escola és l'invent més revolucionari de la humanitat donat que suposa l'aprenentatge fora del context de l'acció: mitjançant el llenguatge es fa present el que no està present i això obliga a narrar i a dialogar. La narració i el diàleg comporten construccions diferents per a tothom, l'escola possibilita que existeixin ments diferents, i necessàries.

Urie Bronfenbrenner introdueix la idea del *messosistema* definit com les relacions que s'estableixen entre els diferents contextos de vida de les persones, per exemple: la família i el parvulari. Si hi ha continuïtat entre els contextos, s'amplifiquen els efectes positius, si no hi ha continuïtat, no serveix per a res. Per exemple: si el parvulari és fantàstic però la família no, no serveix per a res el parvulari.

A Espanya han existit tres institucions fonamentals durant els anys cinquanta, seixanta i setanta que suposaven una forta continuïtat en termes de *messosistema*:

- L'Estat (l'educació, l'escola, etc.)
- L'Església
- La família

Avui en dia la crisi d'aquestes tres institucions és evident: la de l'Església és obvia, la família cada vegada és més diversa i l'escola, també diversa, és concebuda cada vegada més com un negoci. A més, cal afegir a aquests canvis l'enorme influència educativa dels mitjans de comunicació i de les noves tecnologies de la informació i la comunicació. Tot això configura un mapa diferent de com socialitzen avui les criatures al nostre país.

La diversitat (de gènere, lingüística, identitària,...) sempre ha existit i ha estat present; però abans hi havia la idea de que la homogeneïtat era un valor i, per tant, aconseguir-la, era bo. Ser més homogeni a nivell social comportava més cohesió, més igualtat. Avui, apareixen dos problemes:

- 1) La diversitat existent ha augmentat de manera molt important (es parlen 200 llengües diferents a les escoles de Catalunya).
- 2) Cada vegada està millor vista la diversitat, existeix legitimitat social per a poder viure de manera diferent (matrimonis entre homosexuals, etc.).

Per tant, si fem de l'heterogeneïtat un valor, apareixen problemes. L'única possibilitat és construir una identitat en la que l'altre es pugui reconèixer en la meua identitat: identitats múltiples, aprendre a viure junts. Això és molt important per a l'educació però ens manquen referents per a aconseguir-ho, no sabem com fer-ho.

L'escola es va inventar per a dipositar la informació rellevant per a participar en el món laboral, però avui en dia l'escola ja no és la dipositària de la informació. La informació es troba a Internet, a la xarxa en temps real. El que és important ara és adquirir les capacitats per a ordenar, classificar, seleccionar, etc. la informació.

Actualment, la relació entre la societat i l'escola està trencada. El fracàs escolar s'ha reduït respecte al dels anys setanta però la percepció subjectiva, a nivell social, és la contrària. No coincideix el que la societat espera de l'educació i el que l'educació està oferint. A la vegada, la família actual té inseguretats i dubtes que fan que confii en els professionals de l'educació.

El sistema educatiu hauria de garantir dues coses:

- 1) Experiències democràtiques. Democratització en el sentit de percebre l'heterogeneïtat.
- 2) Universalització. Educació cada vegada més universal, adaptació als canvis de la societat. Transformar la informació en coneixement.

Cal pensar que la relació família – escola - comunitat és molt important. Cal entendre l'educació com un projecte col·lectiu, de canvi social, conscient i intencional. Ha de ser un projecte compartit des del punt de vista social, ha de garantir que les persones desenvolupin les capacitats bàsiques per a convertir la informació en coneixement.

Això no pot ser un projecte exclusiu de l'escola, ha d'estar en continuïtat, en relació amb un projecte col·lectiu.

Ara, per primera vegada, la Generalitat es pren seriosament els Plans d'Entorn: el treball individual amb alumnes o dotar de més mitjans l'escola, per si sol, no serveix per a res. El que s'ha de fer és situar l'escola en un territori: la ciutat ha d'aportar recursos i, sobretot, convertir-se en un agent educatiu ella mateixa. Cal augmentar l'auto-estima i l'auto-imatge de les famílies a través de programes, per tal que se sentin capaces d'educar millor i així fer possible la confiança mútua, aprendre mútuament. Tot això és fonamental per a que existeixi la continuïtat desitjada, necessària. Podem mirar cap al futur amb el convenciment que l'educació és una de les eines més importants per a mantenir la utopia de construir un món millor.

Debat

La primera intervenció al debat planteja una experiència veneçolana i es comenta el problema de que, sovint, quan la família s'implica amb l'escola, els mestres senten que s'interfereix en la seva feina.

Es comenta que moltes vegades, a l'hora de trobar un llenguatge i una cultura compartits, els mestres i les famílies no s'hi veuen en cor i això genera patiment. Calen eines per afrontar les noves situacions i cal plantejar-nos cap on anem. Ignasi Vila comenta que hem d'assumir la globalització, que no pot anar enrere ni podem lluitar contra ella. S'ha de pensar en el destí de les persones que formem part d'aquesta globalització, i en aquest sentit, l'educació té un paper molt important, des del món de l'educació cal construir projectes col·lectius. És imprescindible recuperar projectes i llenguatges comuns, el problema no és la criatura, és on viu, quin context de vida té, com s'interrelaciona.

S'insisteix en la complexitat de la societat actual, en els problemes de comunicació entre professorat i família i les angoixes que això genera.

Finalment, i lamentant no tenir més temps per a abordar aquest tema, s'introdueix el problema de la conciliació de la vida laboral i la familiar.